# Mustafa 1881-1920 Tarihe Atılan İmza: Biyografi/Anı Metni Çözümleme, Çekim Ekleri ve Anlam Kayması, Örtülü Anlam ve Söz Varlığı (T.D.7.2)

T.O.7.2. Tarihsel ve biyografik metinlerdeki ana düşünceyi, karakter özelliklerini, örtülü anlamları ve geçiş ifadelerini çözümler. · T.D.7.20. Fiillerde kip (zaman) eklerinin işlevlerini ve cümledeki anlam (zaman) kaymalarını tespit eder.

## HATIRLAYALIM

- Tanınmış kişilerin hayatının kronolojik sırayla, belgelere dayalı ve 3. kişi ağzıyla anlatılmasına biyografi; kişinin kendi hayatını yazmasına otobiyografi denir.
- Cümlede doğrudan söylenmeyen ancak «da/de, bile, yine, artık, ilk kez, en» gibi ifadelerden çıkarılan gizli yargıya örtülü anlam denir.
- «Ama, fakat, lakin, ne var ki, buna rağmen» düşüncenin yönünü değiştirirken; «özellikle, hatta, kısacası, özetle» anlatımı destekler ve özetler.
- Fiilin aldığı kip eki ile cümlede kastedilen zamanın farklı olmasına fiilde anlam (kip/zaman) kayması denir; anlatıma canlılık katar, bozukluk sayılmaz.

## 1 ÇOKTAN SEÇMELİ

**Görseldeki metin yaprağında «Mustafa 1881-1920 Tarihe Atılan İmza» eserinden bir kesit verilmiştir. Bu metin kesitinde Mustafa Kemal'in hangi kişilik özelliği vurgulanmaktadır ve metnin türü nedir?**

METİN YAPRAĞI : MUSTAFA 1881-1920 TARİHE ATILAN İMZA

«Mustafa Kemal, Çanakkale'de düşman donanmasının çıkarma yapacağı noktayı haftalar öncesinden doğru sezerek birliklerini oraya konuşlandırdı.»

Anlatıcı : 3. Kişi Ağzı · Belgelere Dayalı Yaşam Öyküsü

(A) Sanatseverliği — Otobiyografi (Öz yaşam öyküsü)
(B) İleri görüşlülüğü — Biyografi (Yaşam öyküsü)
(C) Alçak gönüllülüğü — Günlük (Günce)
(D) Yardımseverliği — Masal

## 2 TABLOYU TAMAMLA

**Görseldeki cümle fişlerinde yer alan fiillerin biçimce hangi kipte çekimlendiğini ve anlam kaymasıyla hangi kipi kastettiğini tabloya yazınız. İlk satır örnektir.**

1. Fiş | 1919'da Samsun'a çıkar.
2. Fiş | Haftaya Ankara'ya gidiyorum.
3. Fiş | Her sabah erken uyanıyor.
4. Fiş | Yarın görevli olacaksın.

| Cümle Fişi | Biçimce Aldığı Kip | Kastedilen Gerçek Kip / Anlam |
|---|---|---|
| 1. Fiş («...1919'da Samsun'a çıkar.») | Geniş zaman (-r) | Bilinen geçmiş zaman (çıktı) |
| 2. Fiş («Önümüzdeki hafta Ankara'ya gidiyorum.») | Şimdiki zaman (-yor) | |
| 3. Fiş («Dedem her sabah erkenden uyanıyor.») | | Geniş zaman (uyanır) |
| 4. Fiş («Yarınki törende görevli olacaksın.») | Gelecek zaman (-acak) | |

## 3 KISA CEVAP

**Görseldeki cümle levhasında yer alan «Genç Mustafa, Manastır Askerî İdadisinde tarih ve hitabet alanlarıyla da yakından ilgilenmiştir.» cümlesinden hangi örtülü anlam çıkarılır?**

ÖRTÜLÜ ANLAM ÇÖZÜMLEME LEVHASI

«Genç Mustafa, Manastır Askerî İdadisinde tarih ve hitabet alanlarıyla DA yakından ilgilenmiştir.» (İpucu Sözcük : da bağlacı)

## 4 EŞLEŞTİRME

**Sol sütundaki kavramları sağ sütundaki doğru açıklamalarıyla eşleştiriniz.**

| | |
|---|---|
| ☐ 1. Biyografi | a) Tanınmış bir kişinin yaşam öyküsünün belgelere dayalı ve 3. kişi ağzıyla yazılması |
| ☐ 2. Otobiyografi | b) Cümlede açıkça söylenmeyen ancak yardımcı sözcüklerden çıkarılan gizli yargı |
| ☐ 3. Örtülü anlam | c) Yazarın kendi yaşam öyküsünü 1. kişi ağzıyla kaleme alması |
| ☐ 4. Anlam kayması | d) Fiilin aldığı kip eki ile cümlede kastedilen zamanın birbirinden farklı olması |

## 5 ÇOKTAN SEÇMELİ

**Görseldeki dört cümle kartından hangisinde fiilde anlam (zaman/kip) kayması meydana gelmiştir?**

1. Kart: Şu an kitap okuyorlar.
2. Kart: Geçen ay müzeyi gezdik.
3. Kart: 1920'de Meclisi açar.
4. Kart: Yarın sunumu bitireceğiz.

(A) 1 numaralı karttaki «Öğrenciler kütüphanede sessizce kitap okuyorlar.» cümlesi
(B) 2 numaralı karttaki «Geçen ay sınıfça Kurtuluş Savaşı Müzesi'ni gezdik.» cümlesi
(C) 3 numaralı karttaki «Mustafa Kemal, 23 Nisan 1920'de Meclisi açar.» cümlesi
(D) 4 numaralı karttaki «Yarın öğleden sonra grup sunumumuzu tamamlayacağız.» cümlesi

## 6 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

**Görseldeki bilgi kartını inceleyiniz. Tarihsel ve biyografik metinlerde geçmişte yaşanmış olaylar anlatılırken neden sıkça geniş zaman (-r) veya şimdiki zaman (-yor) kipi tercih edilir?**

TARİHSEL METİNLERDE ANLAM (ZAMAN) KAYMASI

Örnek : «19 Mayıs 1919 sabahı Bandırma Vapuru Samsun'a ulaşır.»

Biçim : Geniş zaman (-ır) · Anlam : Geçmiş zaman (ulaştı) · Amaç : ?

## 7 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

**Metin türleri, örtülü anlam ve anlam kaymasıyla ilgili ifadelerden doğru olanların D, yanlış olanların Y kutusunu işaretleyiniz.**

| | D | Y |
|---|---|---|
| Biyografi metinlerinde kişinin hayatındaki olaylar doğumundan itibaren kronolojik sırayla anlatılır. | ☐ | ☐ |
| Fiillerde kip (anlam) kayması cümlenin dil bilgisini bozan bir anlatım bozukluğu türüdür. | ☐ | ☐ |
| «Ama, fakat, lakin, ne var ki, buna rağmen» ifadeleri düşüncenin yönünü değiştiren geçiş sözleridir. | ☐ | ☐ |
| «Tarihe imza atmak» deyimi, unutulmayacak çok büyük ve kalıcı bir başarı gerçekleştirmek demektir. | ☐ | ☐ |
| Yaşanmış olayların günü gününe tarih atılarak birinci kişi ağzıyla yazılmasına biyografi denir. | ☐ | ☐ |

## 8 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

**Görseldeki karşılaştırma kartlarında iki farklı metin türünün özellikleri verilmiştir. Kartlardaki bilgilere göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılır?**

**1. Kart · Üçüncü Kişi Ağzı**
Tanınmış bir kişinin hayatını başka bir yazar belgelere dayalı yazar

**2. Kart · Birinci Kişi Ağzı**
Kişi kendi yaşam öyküsünü bizzat kendisi kaleme alır

(A) 1. kart üçüncü kişi ağzıyla yazılan biyografiyi, 2. kart birinci kişi ağzıyla yazılan otobiyografiyi tanıtır.

(B) Her iki metin türünde de olaylar kurgusal kahramanlar üzerinden masalsı bir dille anlatılır.

(C) 1. kartta yazar kendi yaşamını anlatırken 2. kartta başkasının yaşamını belgelere dayandırır.

(D) Her iki metin türünde de tarihsel kronoloji ve gerçeklik ilkesi tamamen göz ardı edilir.

## 9 SIRALAMA

**Görseldeki «1881-1920 Tarihe Atılan İmza» zaman şeridini takip ederek biyografi cümlelerini kronolojik sıraya göre 1'den 4'e kadar numaralandırınız.**

**1881** — Selanik Doğumu

**Eğitim** — Askerî Okullar

**1915** — Çanakkale Zaferi

**1919 - 1920** — Samsun ve TBMM

☐ Askerî Rüştiye ve Manastır Askerî İdadisini başarıyla tamamlayarak Harp Akademisinden kurmay yüzbaşı olarak mezun olmuştur.

☐ Mustafa, 1881 yılında Selanik'te doğmuş ve öğrenim hayatına bu şehirde başlamıştır.

☐ 1915 yılında Çanakkale Cephesi'nde üstün bir komutanlık örneği göstererek zaferin kazanılmasında kilit rol oynamıştır.

☐ 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak Millî Mücadele'yi başlatmış ve 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisini açmıştır.

## 10 ÇOKTAN SEÇMELİ

**Görseldeki Geçiş ve Bağlantı İfadeleri Panosu'nda dört ifade ve cümleye kattıkları işlevler eşleştirilmiştir. Hangi satırdaki eşleştirme yanlıştır?**

**GEÇİŞ VE BAĞLANTI İFADELERİ TABLOSU**

| | |
|---|---|
| Buna rağmen : Yön değiştirme | Başka bir deyişle : Açıklama |
| Kısacası : Özetleme ve sonuç | Üstelik : Zaman önceliği (?) |

(A) «Buna rağmen» -> Düşüncenin yönünü olumlu veya olumsuz zıt bir yargıya çevirir.

(B) «Başka bir deyişle» -> Önceki ifadeyi daha açık bir biçimde yeniden açıklar.

(C) «Kısacası» -> Anlatılanları toparlayarak ana yargıyı özetler.

(D) «Üstelik» -> Anlatılan iki durum arasında zaman bakımından öncelik bildirir.

## 11 ŞİFRELİ KELİME

**İpuçlarına karşılık gelen kavramları kutulara yazınız. Numaralı kutulardaki harfler, haber kiplerinin fiile kattığı temel anlamı verir.**

Anlatılanları kısaca toparlayan bağlantı ifadesi (kısacası, ___) ☐☐☐☐☐☐

Yaşanmış olayların üzerinden zaman geçtikten sonra yazıldığı metin türü ☐☐☐

Kalıcı başarıyı anlatan «tarihe ___ atmak» deyimindeki sözcük ☐☐☐☐

Mustafa Kemal Atatürk'ün 1881 yılında doğduğu şehir ☐☐☐☐☐☐☐

Biyografi yazılırken belgelere bağlı kalınan tarafsız anlatım tutumu ☐☐☐☐☐☐

**Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:**

_____

## 12 BOŞLUK DOLDURMA

**Cümlelerdeki boşlukları kutudaki uygun kavramlarla tamamlayınız.**

masal · örtülü · imza · biyografi · gelecek

1. Önemli kişilerin hayat öyküsünün 3. kişi ağzıyla yazıldığı türe _____ denir.
2. Cümlede «bile, yine, da/de» ile kurulan dolaylı yargıya _____ anlam denir.
3. «Yarın yola çıkıyoruz.» cümlesinde şimdiki zaman kipi _____ zaman anlamındadır.
4. Kalıcı bir başarı kazanmak anlamında «tarihe _____ atmak» deyimi kullanılır.

## 13 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

**Görseldeki dört cümleden hangisinde karşılaştırma veya aşamalı durum bildiren bir örtülü anlam yoktur?**

| | |
|---|---|
| **1. Cümle** | ...tarih romanını da bitirdim. |
| **2. Cümle** | ...1881'de Selanik'te doğdu. |
| **3. Cümle** | ...dedem yine duygulandı. |
| **4. Cümle** | ...taşımak bile kahramanlıktı. |

(A) 1. cümle: «Bu hafta kütüphaneden aldığım tarih romanını da bitirdim.»

(B) 2. cümle: «Gazi Mustafa Kemal, 1881 yılında Selanik şehrinde dünyaya geldi.»

(C) 3. cümle: «Kurtuluş Savaşı belgeselini izleyen dedem yine çok duygulandı.»

(D) 4. cümle: «Zorlu kış şartlarında cepheye cephane taşımak bile büyük kahramanlıktı.»

derskutusu.com · © Ders Kutusu · Tüm hakları saklıdır.